

A parádi vadaskert

A Mátra kiváló talajviszonya és vízbősége révén igen alkalmas volt vadtenyésztésre. A keleti Mátra egyik legnevezetesebb helye Parád, melyet 1847-ben gróf Károlyi György – a parádi uradalom részeként – örökáron vásárolt meg gróf Forgách Antaltól.

A Károlyi család birtokain már folytattak vadtenyésztést, amit egy 1712-ben gróf Károlyi Sándor részére készített: „Az fáczányozásnak vagy azok őszveszelédítésének fundamentuma” című írás is bizonyít. Ebben külön fejezet foglalkozik a fácnok fácnosházban való teletetésével, a kibocsátás idejével, illetve annak módjával, a szelídítőhellyel, valamint a fácanneveléssel.

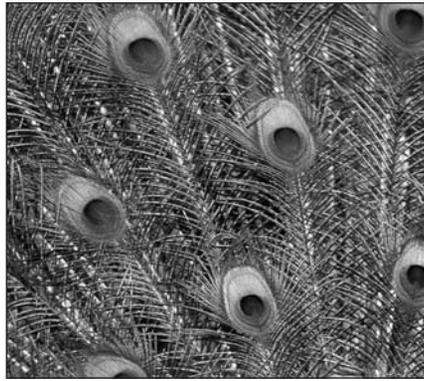
Gróf Károlyi Gyula az apjától megörökölt debrő-parádi uradalom parádi részén zárt vadaskertet hozott létre, melyet sodronnyal kerítettett körül. Ez volt a híres mátrai vadas, amely 3 község határával érintkezett:

- Parád határában 3499,60 kh,
- Recsk határában 144,96 kh,
- Domoszló határában 520,22 kh,
- Összesen: 4164,78 kh területen.

A vadas kiterjedésénél fogva hazánk egyik legnagyobb zárt vadászterülete volt. A parádi fürdő mellett álló portáslaktól kiindulva Óhuta mellett a Somhegy felé görbül, majd a Parádról Gyöngyösre vezető műutat csaknem érintve a Sombokoron át a Kékesre vitt, innen végigfutott a gerincen, a Saskó meredek szilkafalánál megszakadt, majd a sziklafal mellett újból folytatódva a markazi hágon át a Nagy-Szokorra, Palánktetőre kapaszkodott, a Jóidő-hegy mellett északnak fordult a Hegyestetőnek és a Veresvár alján bekapcsolódott a főkapuhoz.

A vadaskert területéből 120 kh volt legelő, 100 kh pedig rét, s ez adta a vadtakarmányt. A fennmaradó rész erdő volt, aminek a faállománya részben bükk, részben tölgy volt, a következő megoszlásban: bükk 50%, csertölgy 30%, gyertyán, tölgy, kőris, juhar, nyír, kecskefűz, tüllevelű együtt 20%.

Károlyi Gyula gróf kiváló vadász és kiváló vadgazda volt. Nagy gondot fordított a vadtenyésztésre és a -telepítésre. A múlt század 70-es éveiben az erről a területről teljesen kipusztult vadállomány helyébe ő telepített először szarvasokat meghonosítás céljából, s az ő nevéhez fűződik a szarvas tenyésztésének megkezdése is a Mátrában. A minőséget úgy

igyekezett javítani, hogy más vidékről hozott szarvasokat, s ezekkel keresz-

írányította. Az 1900-as évek elején a parádi vadaskertben muflonok telepítésével is kísérleteztek, ami sikerrel járt, a mostani muflonállomány alapját ez képezte.

A szarvasállomány valószínű szaporodása a Károlyi grófi parádi vadaskertben 1878–1888 között:

Suták	meddő	30
	ellő	121
	ünő	44
Bikák		110
Borjúk	bika	59
	suta	60
Összesen:		424

Kimutatás a parádi vadaskertben (6000 h) lőtt szarvasbikákról:

	14-es	12-es	10-es	8-as	6-os	Villás	Nyársas	Összesen
1896:	6	6	8	2	1			23
1899:	1	5	9	4	3	1		23
1902:	2	5	6	5	2	1	3	24

tezte az itteni állományt. Az évek folyamán meg is látszott fáradozásának eredménye, bizonyíték erre az, hogy Károlyi Gyula a trófeakiállításokon bemutatott mátrai trófeákkal elnyerte a megtisztelő Vadtenyésztő címet. A Vadász-Lap 1886-os számában erről a következőt olvashatjuk: „...*de bála – a pár év óta kifejtett – helyesebb vadászszérzőknek, ma már kezdének nagyobb gondot fordítani úgy a vadóvársra, mint a rendes vadászatra, s e részben a kezdeményező a Mátrában Károlyi Gyula gróf volt.*”

Elsőként ő kezdte el ezen a vidéken a vadóvást és a rendes vadászatot, vadjait nemcsak lőtte, hanem gondozta is, az erdész személyzetről pedig kitűnően gondoskodott. Tisztartóit kötelezte: „...*mind a vadaskertben lévő vadak számára, mind pedig az erdő ültetésre jó korán elegendő érett makkot szedessen*”-ek. Ha kevés volt a makktermés, akkor vadgesztenyét vásároltatott, s ezt vitette parádi erdejébe az ott élő vad részére. A Károlyi-birtokon tekintélyes számú szakember dolgozott: 1 erdőmester a vadaskerti Sándorréten, 4 erdőőr Disznókőn, Várbükkön, Somhegyen, Mészterkerten, 2 vadőr Sándorréten és a főkapunál. Többek között 1859. április 1-jétől itt állt alkalmazásban *Zemanek György* uradalmi erdész, később pedig fia, *Zemanek Adolf*, aki 1878-ban Parádon mint erdészsegéd a vadaskert építését

1918-ban a vadaskert vadállománya már nem érte el a korábbi éveket, az állomány megoszlása a következőképpen alakult:

Szarvas – bika 80,
Szarvas-tehén, borjú 220,
Összesen: 300 db.
Őz 50–60, évről évre fogy.

Vaddisznó 25–30, régen 300–400 db.

Ezen kívül még kevés nyúl, elvétve róka, borz, nyest, menyét, görény.

A szarvasállomány minőségénél megfigyelhető a fokozatos romlás, egyre több a satnya, a tehének közül pedig a meddő. Az agancsok ugyan jól fejlettek és győzőzöttek voltak, ám súlyuk aránylag kicsi. Míg az 1900-as évek legelején a 7 kg-os agancs gyakori volt, a későbbi években viszont a legnehezebb sem haladta meg az 5 kg-ot. A mátrai agancs jellemző sajátossága és különlegessége a nagy szemág és a lapos korona volt.

Az uradalom cseres erdeiben fácan-tenyésztés is folyt, a cseri pagonyban ebben az időben 700 fácan tenyészett. Aldebrőn is volt fácnos, ez a „*Csal nevezetű – leginkább mocsár és kevés tölgyfákból álló mintegy 200 bold nagyságú – erdő régtől fogva árokka körül kerítve lévén, fáczány bereknek használtatik.*”

A fentiekből kitűnik, hogy a Károlyi uradalomban igen nagy gondot fordítottak a vadtenyésztésre és a vadóvársra, de ugyanez érvényes az erdészetre is.